

Az NN 76983 számú, "The Feminization of Poverty in Europe" című project zárójelentése

Fodor Éva, kutatásvezető

2012. nov 28.

Ismert jelenség, hogy a legtöbb országban a szegények között több a nő, mint a férfi, és a női nem így a szegénység egyik rizikófaktora. Kutatásunk elsődleges célja az volt, hogy megvizsgáljuk mely társadalmi szintű tényezők azok, melyek a szegénység szempontjából különösen hátrányos helyzetbe hozzák a nőket. Másodsorban, kicsit elméletibb szinten kutatásunk során egy speciális dimenzióból (a nemi egyenlőtlenség irányából) kaptunk képet a kelet európai rendszerváltás társadalmi folyamatairól és azok különbségeiről a poszt szocialista államokon belül.

A kutatásból eddig két cikk született, a publikálásuk folyamatban van. Ezen kívül számos más cikk van különböző stádiumokban, melyeket a 2013-as évben tervezünk publikálni nemzetközi folyóiratokban. A cikkeken kívül összegyűjtöttünk egy 10, esetenként 26, országra kiterjedő adatbázist, amely az országok makró szintű mutatóit tartalmazza. Nyomtatott és internetes forrásokból származnak az adatok, melyeket alaposan ellenőriztünk és teszteltünk. Ezeket feltétlenül használni fogjuk további elemzések elkészítésére is.

Alább ismertetem a két elkészült cikk tudományos eredményeit, illetve azokat a további kutatási irányokat, amiket ezek kijelölnek, és melyekhez jelent OTKA támogatás hosszú távú segítséget fog nyújtani.

1) Eva Fodor and Daniel Horn. "Economic development" and gender equality: explaining variations in the gender poverty gap after socialism.

A cikket az *American Sociological Review*-hoz küldtük be, 2012 szeptemberében, jelenleg bírálják. Mivel a cikk angol nyelven íródott, a továbbiakban angol nyelven - a pályázat eredeti nyelvén- ismertetem a főbb eredményeket.

This paper explores the macro-level determinants of the gender poverty gap in the ten post-socialist European Union member states. The gender poverty gap is defined as the ratio of women's poverty rate and men's poverty rate. This gap varies in the ten post-socialist EU members states from almost zero in Hungary and Poland to about 80% (a 1.8 times larger chance) in the Czech Republic. We are interested in exploring the impact of three sets of factors on the gender poverty gap: the speed and character of economic development, the generosity of welfare spending of different sorts and the level of women's empowerment in a country.

There is surprisingly little consensus among scholars about the impact of "economic development" on gender equality. Some argue that global capitalist market integration through neo-liberal structural adjustment is associated with a *decline* in women's relative social position because export-oriented production pushes women towards highly exploitative, unhealthy and underpaid jobs, deprives workers of bargaining power, encourages migration, which breaks up households and places more burden on the shoulders of different generations of women (Elson 2009; Nash and Fernandez-Kelly 1983; Seguino 2000; Ward 1984). Others have suggested that economic development *promotes* gender equality, as more liberal gender role expectations spread to distant corners of the world, educational institutions open up for girls, paid work in multinational factories allows women's escape from patriarchal families and contributes to their emancipation as capitalist employers eventually refuse to pay the cost of gender discrimination in a competitive market (Lim 1983). These arguments have been formulated on the basis of research conducted primarily in developing Latin American, Asian and African countries, where prior to the acceleration of globalization women's level of education and experience in the formal labor market had been significantly inferior to those of men and thus their vulnerability to patriarchal subjugation had been especially pronounced. Post-socialist societies in Central and Eastern Europe provide a different arena to test and reformulate theories about the relationship between modern day economic development and gender inequality: CEE countries also followed varieties of the structural adjustment paths towards global market integration but they started this process with a fully trained, highly experienced, primarily urban female labor force, low levels of fertility, absolute poverty and class inequality as well as a lengthy history of state provided welfare.

To contribute to the debate on the impact of various forms of economic development on gender equality (the gender poverty gap in our case) we have used two sets of data: a dataset of macro-level variables which we collected ourselves from printed and internet sources for the years 2005, 2007 (and 2009, for later use) as well as the 2008 wave of the dataset EU SILC. We employed multilevel modeling techniques to control for the differential composition of individual level factors in the ten countries yet properly model the effect of the macro-level variables on the risk of poverty: the level of GDP per capita, the rate of GDP growth over the past three-year period, the proportion of FDI investment in a country's economy, the generosity of overall welfare spending, spending on family benefits and the length of parental leave policies, as well as the proportion of women in the labor market, in Parliament and an overall assessment of religiosity and gender role

opinions in the countries. Because our dataset is large, we ran models for the overall sample (of unpartnered men and women) as well as for a sample of lone mothers.

Specifically, we use we use a set of random intercept logistic regression models predicting the odds of poverty for single mothers using both individual level and selected macro level predictors. For the estimation of the gender poverty gap among all unpartnered individuals we use a random coefficient logistic regression models, which allow for variation both in the intercept and the slope of gender across countries and predicts the odds of being poor. In this case our main interests were the cross-level interaction term between gender and each of the macro level variables described above. We used the software MLwiN, and estimate equations of the following type using 2nd order PQL procedure.

Briefly about our results: We have found that that fast-paced, foreign capital led economic growth is associated with a larger gender poverty gap in Central and Eastern Europe, while generous welfare policies, specifically higher levels of spending on pensions and family policies are correlated with women's lower relative vulnerability. These findings suggest that structural adjustment and global market integration may exacerbate women's vulnerability even when they are well equipped with human capital and other resources to compete with men in the labor market.

2) Eva Fodor and Erika Kispeter. Making the “reserve army” invisible: Lengthy parental leave and women's economic marginalization in Hungary.

Az előző cikkből világossá vált számunkra, hogy a jóléti állam szerepe igen fontos a női szegénység enyhítésében, és például Magyarországon részben ennek következményeképpen gyakorlatilag nincs is különbség a férfi és női szegénység mértéke között. Ebből a szempontból Magyarország az egyik kivétel az EU-s országok között. Így kutatásunk következő fázisában közelebbről vizsgáltuk meg ezt az esetet és megpróbáltuk megérteni, hogy milyen módon enyhíti, illetve reprodukálja a nemi egyenlőtlenségeket a jóléti állam politikája. A cikkhez kvalitatív adatgyűjtést végeztünk, illetve kitekintésként használtuk az általunk gyűjtött és fent leírt makró adatbázis elemeit, illetve a releváns magyar és nemzetközi összehasonlító adatokat az EU SILC 2006-os hullámából. A cikket a *Journal of European Social Policy*-hoz küldtük be, jelenleg elbírálás alatt van. Emelett adatgyűjtés folyik a cikk második részének megírásához. Az eredményeket és a további munkát alább ismertetem röviden, angol nyelven.

Generous parental leave policies are popular in a number of countries around the world and are usually seen as a sign of the “family friendliness” of the state. Relying on in-depth interviews with mothers on parental leave in Hungary as well as quantitative data from the 2006 wave of EU SILC, we argue that the context in which the policies are implemented should be examined when evaluating their consequences.

In semi-peripheral, resource poor Hungary lengthy parental leave policies turn women into an invisible “reserve army of laborers”. While their employment is mostly unaccounted for in aggregate statistics and political discourse suggests that their “job” is to look after children, many of the women on parental leave end up doing some work for wages during the close to 5 years they spend on parental leave. However, given the inflexibility of the labor market and rampant discrimination against mothers with small children, their chances of getting formal jobs are negligible. They therefore resort to doing ad hoc, temporary, informal work, which is often underpaid and well below their qualifications. These work opportunities do not contribute to their later chances of successfully participating in the labor market and represent a serious stepping down from their previous options. In addition, we have found that most women do seek and would welcome work opportunities, regardless of what they claim to be their ideologies regarding mothering.

Thus while generous family policies may alleviate the disproportionate representation of women in poverty, these do not necessarily indicate the overall “women friendliness” of the state as they may not – in some contexts- lead to the relatively favorable trade-off between stable public sector work and lower wages suggested recently by comparative researchers. Instead, in a different labor market situation (such as we find in post-socialist Hungary) they are associated with a high degree of marginalization for women with small children as well as a reproduction of the unequal division of domestic labor between men and women.

További kutatási tervek

Mindkét kutatási irányt folytatjuk. Egyrészt, megvásároltuk a SILC adatbázis 2010-es hullámát és longitudinális adatait, melyet elemezve szeretnénk megvizsgálni a gazdasági fejlődés hosszabb távú hatásait, nemcsak a nők szegénység esélyeire, hanem a nemi egyenlőtlenség más dimenzióira is. Eredetileg azt terveztük, hogy az összehasonlítást a 2000-ben gyűjtött „Racialization and feminization of poverty” adatbázissal végezzük el, de sajnos az adatok nem igazán alkalmasok erre és ez csak a SILC-hez való hozzáférés után derült ki. (Bár használtuk a korábbi adatokat is, de csak háttér információként.) Viszont most, a SILC három cross-szekcionális, illetve longitudinális részeit használva lehetőség nyílik ennek az elemzésnek az elvégzésére is.

Másrészt, szeretnénk folytatni a második cikket is, mely a SILC adatokra, illetve kb. 40 kvalitatív interjúra építve, a GYES-en levő nők anyagi körülményeit és ezen belül a fizetett munka szerepét vizsgálja Magyarországon, mint egy esettanulmányt egy olyan országban, ahol nagy a nemi egyenlőtlenség de nem a szegények között. A következő fázisban szeretnénk visszamenni a korábban megkérdezett nőkhöz és megvizsgálni, hogy milyen hatással volt a GYES, illetve az az alatt végzett munka a későbbi fizett munkához való hosszabb távú viszonyukra, illetve anyagi körülményeikre. Ezt a munkát, melyhez már hozzákezdünk, PhD hallgatók szakdolgozatuk keretében fogják elvégezni.

Összefoglalva

A kutatás eredményeivel – legalábbis én- teljesen elégedett vagyok. Egyrészt megszületett a két cikk, melyeket a pályázati anyagban ígértünk, és remélem méltó helyen sikerül publikálni őket, Másrészt a létrejött adatbázisokat (mind a kvantitatív macro adatokat, mind a longitudinális SILC-et, mind a kvalitatív interjúkat) meg több további tanulmányban használni fogjuk, ezek egy része már készül is. Harmadrészt, a kutatás lehetőséget nyújtott a kutatás vezetőnek és egy post- doc-nak abban, hogy alaposan megismerje a multi-level modelling előnyeit és hátrányait az adatelemzésben, mely ismereteket szintén hasznosítani fogjuk a jövőben. Emellett a nemzetközi együttműködés keretében hasznos szakmai kapcsolatokat építettünk holland, német, és egyesült államokbeli kollégákkal, melyek remélhetőleg szintén hosszabb távra szólnak.

Jelentősebb konferencia és workshop megjelenések

- 2012 “Gyeseen, a munkaerőpaic szélén“ *Magyar Szociológiai Társaság* konferenciája, Budapest.
- 2012 “Gyeseen, a munkaerőpaic szélén“ A dolgok állása, Új eredmények a társadalmi nemek kutatásában. A BCE TársadalmiNem- és Kultúrakutató Központjának tízéves születésnapi konferenciája, Budapest.
- 2012 “Macro-economic determinants of the gender poverty gap in post-socialist countries” *American Sociological Association* annual conference in Denver, Co.
- 2011 “Results from the project on the gender poverty gap in CEE countries”

- public lecture at the Department of Gender Studies, CEU
- 2011 Making the “reserve army” visible: Lengthy parental leave and women’s economic marginalization in Hungary. Workshop on the Impact of Childcare Provisions for Children under 4 in the Visegrad Countries, Budapest Institute, Budapest
- 2011 “Economic Development of Poverty in CEE countries” *HumVib final conference*, Sept 7-9, 2011, Berlin
- 2010 “The Welfare state and the Gender Gap in Poverty” paper presented at the *ESPANET* annual conference, September 2, 2010, Budapest
- 2010 “The Feminization of Poverty in the EU” paper presented at the annual meeting of the *Eastern Sociological Society*, Boston, March 17, 2010